
Uit het knipselarchief van

04-04-1931

LAARDER COURANT DE BEL

en de NIEUWE BUSSUMSCHE COURANT

Naarden geplunderd, Eemnes verbrand

Door T. Pluim

Men schrijft begin December 1481. Vele aanzienlijke burgers van Naarden, dat bloeit door zijn lakenweverijen, verlaten de stad om naar Deventer te reizen. Daar wordt namelijk op 9 December de jaarlijksche wolmarkt gehouden, en ouder gewoonte, doen de Naardensche kooplui daar voornamelijk zaken.

Vol moed en in blijde verwachtingen verlaten zij Naarden, en vermoeden in de verste verte niet, wat ontzettend lot de stad staat te wachten.

Want in de koude winternacht van 8 op 9 December zoudt U in de boomgaarden onder de rook der stad een angstwekkend schouwspel hebben gezien. Niet minder dan 500 gewapende krijgers uit Amersfoort en Utrecht, verschuilen zich hier om met het aanbreeken van het trage morgenlicht de stad te verrassen. Zoals in die tijden helaas! meer voorkomt, heeft het Sticht ditmaal op Gooiland het oog geslagen tot het houden van een plundertocht. Thans zal Naarden het gelag betalen, want de Stichtschen weten, dat die stad door zijn wolnijverheid een goede buit belooft, die gemakke-

lijk in hun handen zal vallen, - immers een groot aantal burgers zijn naar de Deventer wolmarkt vertrokken.

En zoo nadert in die donkere winternacht het noodlot de niets kwaads vermoedende stad,

Voor een geregeld beleg voelt de vijand zich niet sterk genoeg; trouwens hij heeft daarvoor ook geen oorlogstuig meegevoerd. Neen, hij wil de stad door een list overvallen.

Zie, daar in die boerderij verkleeden zich drie soldaten als boerenvrouwen, die elk een eiermand aan de arm nemen. En hoor! de boerin zelf wordt gedwongen met het drietal mee te gaan, om straks voor hen aan de poort het woord te voeren.

Zoo staan zij met hun viereen gereed, en als de trage morgen verschijnt, kloppen zij aan de welgesloten poort van Naarden. De poortwachter tuurt door het kijkgat en ontwaart slechts vier boerinnen die met haar eieren naar de markt willen. De heusche boerin vraagt hem om spoedig de deur te openen want het is zoo bitter koud. O, daar is geen onraad bij, denkt de wachter, en hij ontsluit dus argeloos de

poort, Maar nauwelijks zijn de vier binnen of de drie soldaten steken den medelijdenden poortwachter overhoop en geven hun makkers ginds in de boomgaarden het afgesproken teeken.

Zoo komt de vijand als zonder slag of stoot binnen.

Ontzetting verspreide zich door de stad! De burgers die zijn achtergebleven, grijpen ijlings naar de wapens om de vijanden tegen te houden. Maar alras bemerkten zij, dat zij weinig tegen zulk een overmacht kunnen uitvoeren. Zij wijken naar het kerkhof, waar een hevige gevecht ontstaat.

Daarna hopen velen in de kerk zelf een veilige schuilplaats te vinden, maar ook later dringen de soldaten als heiligschenners binnen en niets ontzien of sparen zij in deze gewijde muren; zij bespatten de altaren met het bloed der poortes en brengen er zeventien burgers wreedaardig om het leven. Dan verlaten zij de kerk en begint het moorden weer op het kerkhof of in de straten.

Wat nog aan verzet wil denken, wordt ook hier onbarmhartig neergeslagen. Vijftig burgers zijn er gedood en 200 gevangen genomen om naar Utrecht te worden gebracht. Daar zullen ze dan later tegen een hooge losprijs vrijgelaten worden. (Die rekening viel evenwel tegen, want de Stadsontvanger van Utrecht boekt als ontvangsten: „aan losgelden voor 16 Naarders 1830 pond” (elk van 37½ cent.) Men bedenke, dat de rijkste burgers naar Deventer waren. Veel bracht de menschenbuit dus niet op. Men leest nog

een post aan „ uitgaven van brood voor de arme gevangenen van Naarden, die in de St. Kathrijnepoort (te Utrecht) lagen van almoesa leefden.” Ook vermeldt het rekeningboek der stad Utrecht: „gegeven aan Roelof van Koevorden en de Jan van Neerden, van dat sij die poort te Neerden het eerst innamen 175 pont” (zouden dat de twee verkleede soldaten zijn geweest?) En kreeg de derde dan niets?)

Zoo is dus de stad in handen der vijanden gevallen en het eigenlijke doel begint: de plundering. Alle huizen dringen de Stichtenaren binnen en zij nemen mee, wat van hun gading is: „een yegelick bestont te plonderen syn best,” zegt een kroniekschrijver en tijdgenoot. Ook namen zij alle kleinnoodiën uit de kerk mee, evenals die van het Begijnenklooster. Maar de Begijnen, die veel burgers hadden helpen vluchten, hadden de „seborie (d.i. ciborie of gouden miskelk) mit dat weerdighe Heylige Sacrament in een tonnetjen gedaen en hadden het gegraven in die eerde.” Zoodoende viel het niet in 's vijands rovershanden.

Intusschen heeft de vijand wagens uit Utrecht ontboden of in de buurt gerequireerd tot het vervoeren van de buit.

's Maandags was men binnen de stad gekomen en 's Woensdagsochtends stond men gereed met de buit weg te rijden. Doch zie? daar horen de plunderaars tot hun groote schrik, dat de Hollanders met een legertje in aantocht zijn om de stad ter hulp te snellen. Met zulk een haast trekken nu de Stichtschen weg, dat zij niet eens al-

le volgeladen wagens durven meeneemen. Zij laten ze maar staan om ten minste de paarden nog te redden. Eén hunner heeft zooveel geld in zijn kousen en gordel gepropt, dat hij niet snel genoeg kan vluchten. De Hollanders krijgen hem te pakken en maken hem van kant.

Welk een thuiskomst de wolhandelaars uit Deventer wachtte, laat zich beter denken dan beschrijven.

Natuurlijk kan de weerwraak niet uitblijven. De Stadhouder van Holland, Joost van Lalaing, brengt 4 à 5.000 man op de been, zeer geoefende manschappen, onder bevelen van bekwame Spaansche en Fransche kapiteins. Aanvoerder is Petit Salazar, Marktgraaf van Antwerpen: hij heet eigenlijk Jean de Salazar, maar wordt „Petit” genoemd om hem van zijn vader te onderscheiden, n.l. Jean de Salazar, heer van St. Just en afkomstig uit Biscaje (Frankrijk). De eerste - de zoon dus - was in 1481 door Maximiliaan van Oostenrijk met een corps geoefende krijgslieden (o.a. stalen boogschutters) uit Biscaje en Gascogne naar Holland gezonden.

Petit Salazar nu koos voor zijn wraaktocht Naarden tot hoofdkwartier, om vandaar uit o.a. in Eemland plundertochten te houden. Tegen Kersttijd was hij gereed en 't dreigend omweder zou weldra losbarsten. Schrik en ontzetting verspreidden zich in Eemnes, maar niet minder ook in Baarn en Soest, die - het was te voorzien - óók het gelag zouden moeten betalen. Te meer vreesde men met

angstige spanning, daar er bij het Hollandsche leger 4 à 500 „boeven” waren - mannen, die geen soldij ontvingen, doch zich door roof en diefstal zochten schadeloos te stellen. Wee degene, die in hun handen viel.

Natuurlijk lag Eemnes het eerst aan de beurt. Nu hadden de Eemnessers als Stichtschen een slechten naam; eens toch waren zij hun wettigen landsheer, den Bisschop, afgefallen en hadden zich bij Holland gevoegd. Petit Salazar zond thans dan ook boden naar Eemnes, om te vernemen, of de lieden daar zich soms weer onder Holland wilden stellen. In dat geval behoeften de Eemnessers slechts een kleine schatting betalen en zouden dan van plundering en brandstichting verschoond blijven.

De Eemnessers verzochten acht dagen bedenktijd om er met de stad Utrecht over te spreken. Maar daarmee was Salazar niet tevreden, zij zouden „binnen twee daghen haer antwoert geven, ofte anders soudensij tot haer vier (vuur) ende keersen sien”, d.w.z. anders zou het dorp in vlammen opgaan.

Nu was men het in Eemnes niet eens, wat men doen zou. Sommigen, die voor roof en brand vreesden, wilden zich aan Salazar onderwerpen, doch anderen (en die schijnen de meerderheid gehad te hebben) wilden Utrecht trouw blijven. Zij zonden tenminste een ijlbode naar de stad Utrecht om hulp. De Utrechtschen gaven de ijlbode honderd „stalbroeders” (huurruiters) mede. Deze bezetting werd door Eemnes aan-

vaard, natuurlijk tot ergernis van Salazar, die in Naarden tevergeefs op antwoord wachtte.

De teerling was nu voor Eemnes geworpen: het zou tot straf bestormd, geplunderd en verbrand worden. Hoor, hoe de kroniekschrijver en tijdgenoot dit droevig verhaal doet (in onze Spelling): „ Toen de Stadhouder en zijn mannen de weigering van Eemnes hoorden, besloten zij het te bestormen, zoals zij ook deden. Zij trokken uit Naarden, tusschen vier en vijfduizend man sterk en vielen Eemnes op vier plaatsen aan. (Een ander schrijver geeft de wegen aan, n.l. de Minnesteeg (de weg Laren-Eemnes), de Zuidwend, de Biersteeg (deze naam bestaat nog altijd, zie het bordje aan de nieuwe groote weg, tegenover Binnendijk) en de Wickevoortsche steeg, waar het fietspad van 't Bluk naar Baarn loopt, kort bij Groeneveld.

De Hollanders hadden nu spoedig Eemnes veroverd; „zij sloegen - zoo vervolgt de kroniekschrijver - veel burgers dood, omtrent 72 man, en 90 stalbroeders. De Hollanders lieten er vijf dooden; en zij plunderden het dorp en staken het aan en brandden het geheel af, op vier of vijf huizen na.” (Bij Baarn wordt gezegd, dat in die huize jonge moeders of stervenden lagen; „waer dat cramen oft dat heylig oly was.”)

Vreeselijk lot niet waar, dat Eemnes getroffen had op die 21 December 1481.

Lange tijd werd de herinnering aan deze ramp bewaard door een opschrift op de noorder planteen binnenwand in de kerk van Eemnes-Buiten,*) dat aldus luidde:

„Toen men schreef
vier honderd tachtig en één,
Was in Eemnes een groot geweën.
Daar bleven twee-en-zeventig
mensen dood.
God help' de zielen uit de nood.”

Baarn en Soest sidderden, toen zij 's avonds boven Eemnes de rose vlammen zagen oplaaïen. Maar... de beide dorpen herademden, zoodra men vernam, dat de vijand met zijn rijke buit tegen middernacht naar Naarden terugkeerde. Misschien waren de Hollanders daarmee te vreden en dan zouden Baarn en Soest met de angst vrij komen.

Ijdele hoop! Drie dagen later (24 Dec.) juist toen men zich gereed maakte tot het vieren van de heilige Kerstnacht, naderden de Hollanders opnieuw - ook Baarn en Soest gingen in vlammen op.

Vreeselijke tijden!

*) Thans in bezit van HKE